

Één met het veld

De ervaringen van kwetsbare mensen met kapitaal en in- en uitsluiting binnen de sport.

Inleiding

In dit onderzoek neem ik je mee in de ervaringen van kwetsbare mensen met sport. In de afgelopen jaren heeft de sport een grote ontwikkeling doorgemaakt. Was sport eerst vooral tijdverdrijf voor de elite, tegenwoordig wordt het ook steeds vaker ingezet als middel om een bepaald doel te bereiken. Deze verandering heeft invloed op sportaanbieders en beleidsmakers. Zij zetten sportprogramma's in om kwetsbare groepen weer te betrekken bij de samenleving. Vaak worden deze programma's bedacht en opgezet door deze zelfde beleidsmakers. Uit ervaring van Life Goals Nederland blijkt dat het zoeken van deelnemers soms moeilijk is voor deze maatschappelijke sportinitiatieven. Dit riep bij mij een aantal vragen op; hoezo komen er zo weinig mensen sporten? Ervaart deze groep sporten misschien op een andere manier? Vinden ze het wel leuk of willen ze liever wat anders doen?

De doelgroep

Om antwoorden op deze vragen te krijgen ben ik in mijn onderzoek juist deze kwetsbare groep mensen gaan bevragen; wat ervaren zij? Maar nu ik deze zin type moet ik jullie eerst meenemen in mijn moeite met het begrip 'kwetsbaar'. Wat is 'kwetsbaar'? En wie zijn 'kwetsbaar'? Op basis van mijn eerdere ervaringen met deze doelgroep vond ik deze mensen eerder sterk dan kwetsbaar, zeker gezien alles wat zij hebben meegemaakt. In mijn onderzoek heb ik me gericht op mensen die ergens in hun leven sociale uitsluiting hebben ervaren. Sociale uitsluiting is hierin het tekort aan (of geen toegang hebben tot) bronnen, rechten, goederen en diensten alsmede het onvermogen om deel te nemen in normale relaties en activiteiten die voor de meerderheid van de samenleving wel toegankelijk zijn. De groep mensen die ik heb gesproken, heb ik benaderd via de maatschappelijke sportcoaches. Ik heb hen om toegang tot sporters gevraagd die wilde meedoen aan mijn onderzoek. Zo heb ik uiteindelijk een diverse groep van 12 mensen gesproken.

Data verzameling

Ik wilde data niet middels traditionele interviews verzamelen. Deze manier zou niet voldoende diepgang geven. Bovendien kon ik op deze wijze onvoldoende ervaringen en emoties vastleggen. Uiteindelijk heb ik er voor gekozen deelnemers te vragen foto's te maken. Voordeel van het gebruik van foto's is dat op deze manier beter inzicht krijgt in de

ervaringen van deelnemers, emoties beter kan weergeven, de kloof tussen de deelnemers en mij wordt verkleind omdat ze meer invloed krijgen op het interview en emoties beter worden weergegeven. Zo maakte een van mijn deelnemers de onderstaande foto van een paraglider (foto 1) en vertelde hierbij:

“ Zo voel ik mij als ik scoor, het voelt alsof ik vlieg”

foto 1: In de lucht zweeft een paraglider.

Naast de foto's vroeg ik deelnemers aan het einde van het interview om een tijdlijn te tekenen van hun leven en hierin belangrijke gebeurtenissen aan te geven. Ze konden in kleur aangeven hoe ze die periode hadden ervaren. Dit deed ik omdat ik bij mijn eerste deelnemer merkte dat hij het soms lastig vond om moeilijke persoonlijke verhalen te vertellen. Door middel van tekenen was dit gemakkelijker. Aan de hand van de tekeningen en foto's hield ik een gesprek met de deelnemers.

De resultaten

Alle deelnemers die ik heb gesproken, hebben eerder in hun leven gesport. Dit sporten was of is voor hun een passie gedreven door plezier en het lekkere gevoel dat sporten hen geeft. Deelname aan de sport heeft voor hen positieve effecten gehad. Om deze effecten in kaart te brengen, heb ik gebruikgemaakt van het kapitaal dat Bourdieu in zijn theorie beschrijft. Volgens hem bestaat kapitaal uit drie verschillende vormen: sociaal, economisch en cultureel. Tot het sociaal kapitaal behoren de contacten die iemand in zijn netwerk heeft,

economisch kapitaal is iemands geld of bezittingen en het cultureel kapitaal is de kennis die een persoon bezit in de vorm van opleidingen.

Sociaal kapitaal

Sociaal kapitaal is de vorm van kapitaal die de deelnemers het meest noemen bij hun sportparticipatie. Het sporten in een groep zorgt ervoor dat zij nieuwe mensen leren kennen. Binnen deze groepen kunnen zij ook hun sociale vaardigheden weer oefenen. Veel van de deelnemers die ik heb gesproken, hebben lang in sociaal isolement geleefd. Tussen mensen verkeren en het gebruiken van hun sociale vaardigheden was voor hun juist belangrijk. Bijna alle deelnemers zetten dan ook de groep of vrienden die zij hadden leren kennen via sport op de foto (zie foto 2, 3 en 4).

Foto 2

Foto 3

Foto 4

Economisch kapitaal

Deelnemers hebben verschillende ervaringen met economisch kapitaal. Waar sommigen aangeven dat sport helemaal geen invloed heeft gehad op hun bezittingen en inkomsten, zeggen anderen wel positieve te hebben ervaren. De manier waarop sport volgens sommige deelnemers een positieve invloed kan hebben op cultureel kapitaal, is via het vinden van een baan binnen de sport. Sommige deelnemers hebben als doelstelling door te groeien als sportcoach en hier uiteindelijk geld mee te verdienen. Naast het vinden van een baan maakte een van mijn deelnemers een foto van zijn huis (zie foto 5). Hij vertelde hierbij dat hij dit huis nooit zou hebben gehad als hij niet was gaan sporten. Sporten zorgde er namelijk voor dat hij weer het doorzettingsvermogen kreeg om te vechten voor zijn leven.

Foto 5: het huis van een van de deelnemers

Cultureel kapitaal

Het verkrijgen van cultureel kapitaal door sport gebeurt volgens deelnemers via twee wegen. Aan de ene kant hebben veel van mijn deelnemers opleidingen gevolgd binnen de sport. Deze opleidingen zorgen ervoor dat de kennis van de deelnemers wordt vergroot en dus hun cultureel kapitaal stijgt. Aan de andere kant heeft sport ook een positief effect op de mentale staat van de deelnemers. Zo gaf Younes het volgende aan:

“Ja, in positieve zin. Dat ik scherper kan nadenken op school bijvoorbeeld dat je meer attent bent en ook op het werk. Ja dat je helderder kan nadenken ook.”

Sporten zorgt ervoor dat hij beter kan nadenken, wat zijn schoolprestaties positief beïnvloedt. Hierdoor wordt zijn cultureel kapitaal uiteindelijk ook vergroot.

Het omzetten van kapitaal.

Deelnemers geven ook aan dat zij kapitaal kunnen omzetten in ander kapitaal. De opgedane ervaringen kunnen dus flexibel ingezet worden. Vooral sociaal kapitaal kunnen zij omzetten in cultureel en economisch kapitaal. Zo geven deelnemers aan dat zij via hun sociale contacten (sociaal kapitaal) ook weer nieuwe contacten opdoen die mogelijk kunnen leiden tot een nieuwe baan of opleiding (economisch en cultureel kapitaal). Ook helpen de deelnemers elkaar met opdrachten voor school wat hun culturele kapitaal ten goede komt.

En wat dan buiten de sport?

Deelnemers geven dus aan dat zij economisch, cultureel en sociaal kapitaal kunnen opdoen binnen de sport en dit kapitaal ook kunnen overzetten naar de andere vormen van kapitaal. Maar wat dan buiten de sport? Kunnen deelnemers dit kapitaal ook meenemen naar leefdomeinen buiten de sport?

Volgens mijn deelnemers is dit wel het geval. Zo gaf een van hen het volgende aan:

“Sport in het algemeen is natuurlijk een hele mooie metafoor voor hoe het leven is. [...] Hoe ga je om met de scheidsrechter die niet eerlijk is? Vul een scheidsrechter of een politieagent in.”

Sport is voor hen een soort metafoor voor het leven. Het kapitaal wat je hier opdoet en de ervaringen die je hierbinnen hebt opgedaan, kun je omzetten naar ervaringen buiten de sport. En ook over het gebruik van vaardigheden waren de deelnemers duidelijk. Nina vertelde het volgende:

“Kijk naar vaardigheden die je leert op een opleiding of binnen de sport. Dat zijn vaardigheden die je leert, die kan je in je zak steken en die kan je uit je zak halen ook als je niet op het voetbalveld staat.”

Het verkregen kapitaal de aangeleerde vaardigheden kunnen dus meegenomen naar het leven buiten de sport. Dit zou betekenen dat ze vaardigheden die ze leren binnen de sport ook ten goede komen voor andere domeinen in hun leven.

De keerzijde

Sporten kan dus een positieve werking hebben voor het kapitaal en de vaardigheden van de kwetsbare sporter. Er zit echter ook een keerzijde aan. Zo hebben (bijna) alle deelnemers die ik heb gesproken in de sport ervaringen van gehad . De oorzaken hiervoor zijn veelzijdig. Waar de een niet genoeg financiën heeft om te sporten, heeft de ander moeite met de competitiviteit binnen de sport. Over het algemeen hebben de deelnemers het gevoel niet te aarden in de gewone reguliere sport. Ze hebben soms te weinig sociaal kapitaal vanwege hun problematiek, hebben te weinig economische kapitaal omdat ze niet werken en hebben het gevoel anders te zijn dan de mensen die sporten bij een gewone sportvereniging. Dit heeft ertoe geleid dat veel van de deelnemers zijn gestopt met sporten bij een gewone vereniging.

De oplossing

De oplossing die zij hebben gevonden is het alternatieve sportaanbod. Alle deelnemers die ik heb gesproken, nemen deel aan de Life Goals programma's. Dit zijn sportprogramma's voor mensen uit de maatschappelijke opvang. Deelnemers voelen zich hier gehoord en voelen zich meer thuis dan bij een gewone sportvereniging. Belangrijke verschillen zijn voor hen:

Een ruimere structuur

Veel deelnemers geven aan dat de structuur binnen dit alternatieve sportaanbod ruimer is. Er is meer ruimte en acceptatie voor fouten. Dit komt voort uit het feit dat veel mensen hier puur komen voor het plezier en heeft tot gevolg dat mensen zich veilig voelen.

Een hechte groep

Bijna alle deelnemers beginnen over de hechte groep die zij bij hun nieuwe sportprogramma hebben. Hierin noemt bijna iedereen het woord 'familie'. De nieuwe groep is niet zo zeer een groep waarmee ze alleen sporten. Het zijn nieuwe vrienden waarbij ze hun verhaal kwijt kunnen en steun kunnen vinden in moeilijke tijden. Nina verwoordde dat als volgt:

“Dat ik in elk geval twee keer per week een plek heb om naar toe te gaan waarbij ik mij prettig voel, geliefd voel, geaccepteerd voel, veilig voel. Nou vooral veilig voel denk ik en als ik me kut voel dan kan ik hierheen komen en dan zijn er mensen die geven mij een arm, weetje wel. Ik heb gewoon een plek om naartoe te gaan en ik ken eenzaamheid heel goed weet je dus dat is heel fijn dat ik dit heb.”

De sportcoach

De sportcoach speelt een ontzettende belangrijke rol voor de deelnemers. Veel van hen maakten dan ook een foto van hun coach (Zie foto 6). Hierbij is het belangrijk dat de coach zich niet alleen richt op sporttechnische aspecten maar ook zicht heeft op de persoonlijke omstandigheden van de deelnemers. Theo vertelt het volgende over zijn coach:

“Ik heb ook heel andere band met hem, met Klaas [sportcoach].”

Interviewer: ja? Wat voor band dan?

“Ja eh, ik beschouw hem gewoon als heel dichtbij. We hebben ook nog steeds app contact met elkaar. En ja ik leef ook helemaal met hem mee enzo. Die dochter van hem is nu ook geboren weet je wel en ja dat deed me gewoon wat, ook emotioneel weet je wel. Van hé Klaas, ik weet niet maar ik voel gewoon tranen branden weet je wel, zo mooi vind ik het voor jou. Ja ik leef gewoon met hem mee. Ja dat is gewoon prachtig om dat mee te maken. Ik had dat nooit verwacht.”

Conclusie

Sporten heeft dus een positieve werking op het leven van mijn deelnemers, ze doen vaardigheden en kapitaal op en kunnen hun ei kwijt in de sport. Hiernaast kan de sport ook juist voor uitsluiting zorgen. Deelnemers voelen zich soms niet gehoord of anders dan mensen die op een reguliere manier sporten. Zij zijn hierdoor gestopt bij hun gewone sportverenigingen, maar hebben een nieuwe sportuitdaging gevonden in het alternatieve sportaanbod. Hier is de structuur ruimer, de groep hechter en is er meer plezier dan competitiviteit.

Meer lezen? Mail Dico de Jager (Dico.dejager@stichtinglifegoals.nl) voor de gehele scriptie.

IN DIT ONDERZOEK NEEM IK JE MEE IN DE ERVARINGEN DIE KWETSBARE MENSEN HEBBEN MET SPORT. MIDDELS FOTO'S, TEKENINGEN EN INTERVIEWS PROBEER IK DE STEM VAN MIJN 12 DEELNEMERS NAAR VOREN TE LATEN KOMEN. DE ERVARINGEN MET SPORT ZIJN TWEELIEDIG. AAN DE ENE KANT WORDT SPORT ALS EEN SOORT PASSIE ERVAREN DIE VOORTKOMT VANUIT EEN PLEZIER EN WAAR ZIJ IN STAAT ZIJN OM HUN KAPITAAL TE VERGROTEN. AAN DE ANDERE KANT KAN DE REGULIERE SPORT BIJDAGEN AAN DE SOCIALE UITSLUITING VAN HEN. ZO HEEFT HET HEBBEN VAN TE WEINIG KAPITAAL OF DE COMPETITIEVE AARD VAN SPORT EEN UITSLUITENDE WERKING VOOR MIJN DEELNEMERS. EEN MOGELIJKE OPLOSSING HIERVOOR HEBBEN ZIJ GEVONDEN IN HET ALTERNATIEVE SPORTAANBOD. HIER BLIJKT DE STRUCTUUR RUIMER TE ZIJN WAARDOOR HET VEILIGER VOELT EN ZE MEER FOUTEN MOGEN MAKEN. MAAR OOK HIER SPELEN UITSLUITINGSMECHANISMES EEN ROL EN ALS MENSEN HIER NIET BIJ KUNNEN HOREN, WAAR MOETEN ZIJ DAN HEEN?

